

Göndergenin Gücü ve Gerçeklik

Ayşe (Eziler) Kıran
Hacettepe Üniversitesi

0. GÖNDERGE

Doğal dilin kullanıldığı iletişim biçiminde -çok özel durumlar dışında -her zaman dil dışı gerçekliğe gönderme yapılır. İletişimde bulunan verici (konuşan, yazan) ve alıcı (dinleyen, okuyan) iletişimi sağlayabilmek için dil dışı gerçeklikleri biçimlendiren sözcükleri kullanır; *bugün, ev, üniversite, çocuk, kaleci...* Bu dil dışı gerçekliklere gönderge diyoruz.

Gönderge, dil göstergesinin dil dışında gösterdiği her şeydir: soyuttur, somuttur, nesnedir, olaydır, olgudur, niteliklidir, niceliklidir, durumdur, kanıdır... Hatta, kimi zaman gerçek dünya çok sınırlı ve dar geldiğinde, gönderge kurgusal dünyayı da içine alır..

Dilsel bir anlatımda kullanılan gönderge, dil dışı dünyanın nesnesini gösterdiğinde, diğer nesnelere arasında kendi gerçekliğini ifade eden kendine özgü nitelikleri belirten bilgileri de içinde barındırır. Örneğin "*Başbakan dün Niğde'ye gitti*" denildiğinde, hemen dış dünya ile bağlantı kurulur. O günkü *Başbakan* kimdir? *Niğde* bulunduğumuz yere göre hangi konumdadır? *Gitti* ise di'li geçmiş zamanı bildirdiğinden olayın olup bittiğini ifade eder Eğer alıcı *Başbakan*'ın görevlerini, kim olduğunu ve/ya da *Niğde*'nin köy mü, kent mi olduğunu, nerede bulunduğunu bilmiyorsa, birinin bir yere gittiğini anlamadan ileriye gidemez. Bu durumda da edindiği bilgi son derece sınırlı olur.

Göndergeyi gönderge yapan, yalnız göndergenin kendi özellikleri değil, dil göstergesinin kendisine etiket olmadan önce de var olmasıdır. Her ne kadar dil içi ve dil dışı dünyalar dilin kullanımında iç içeseler, birbirinden ayrılmaz gibi görünseler

de, ikisi birbirinden farklı dünyaları kapsarlar. Dil göstergelerini kullanan (konuşan, yazan) insan dil dışı dünyada yaşar, deneyim kazanır; yaşam deneyimini dille ifade eder. Bu nedenle sözcelerinin dış dünyaya uygunluğu, kabul edilebilirliği, inanılabilirliği, ancak göndergelerle (ve göndergelere etiket olan göstergelerle) sağlanabilir. Ama alıcı ve vericinin uygun, kabul edilebilir, inanılabilir bir anlatımda buluşabilmeleri yalnız göndergelerle gerçekleşmez. Yoksa dil yalnızca bir kavramlar listesine dönüşürdü. Bu kavramları birbirine bağlayan, tutarlı bir dizge olarak gerçekleştiren dil içi göstergelerdir. Bu göstergelerin dış dünyada göndergeleri yoktur.

1.DİL İÇİ GÖNDERGE / DİL DIŞI GERÇEK GÖNDERGE

Greimas'a göre dil içi gönderge, söylemin dayandığı, kendi içinde oluşturduğu, dış dünyada göndergesi olmayan, söylemin içinde gönderge oluşturan dil ögeleridir. Örneğin dış dünyada *ben* diyen ne bir kişi ne nesne, ne de her hangi bir canlı vardır. *Ben* diyen herkes kendine gönderme yapar. "*Çok yorgunum.*" tümcesini yüzlerce kişi kendine gönderme yaparak kullanabilir. "*Murat burada oturmuyor*" tümcesinde *burada* sözcüğü herhangi bir yere gönderme yapabilir; "*evde, sinema koltuğunda, İzmir'de, çimenlerin üstünde....*" Dil içi göndergeler, kişi (*ben, biz sen...*), yer (*burası, orası...*), zaman (*şimdi, o zaman*) belirten söylemsel ögeler, bunların değişik biçimlerde ifadeleri, bağlaçlar, adılar, ilgeç ve ünlemlerdir. Bu tip gönderler bir söylemde, bir anlatıda sürekliliği ve izlek birliğini sağlayarak sözcelem dokusunu tutarlı bir dizge biçiminde oluştururlar. Hiç bir sözcelem durumu dil içi gönderge kullanmadan iletişimi sağlayamaz. Bu durumda dil içi ve dil dışı göndergelerin karşılıklı bağımlılık ilişkisi içinde olduğu, biri olmadan diğerinin iletişimi kuramayacağı rahatlıkla söylenebilir.

Dil dışı gerçek göndergeler sözcenin oluşmasında işlev kazanır, dil içi dünya ile dil dışı dünya gerçekliği arasında bağıntı kurarlar. Dil dışı gerçek göndergeler arasında **ansiklopedik** olarak nitelendirilen, dış dünyadaki kişileri (*Atatürk, Berke*

Vardar, Rimbaud...), yerleri (*Ankara, Bozcada, Fransa*), zaman ve olayları (*19 Mayıs 1919 Atatürk'ün Samsun'a çıkışı, 1453 İstanbul'un fethi*) bildiren göndergeler de bulunmaktadır. Dil dışı göndergeler, bu zenginliğiyle konuşan insanın dış dünyayla bilgi alış-verişini, bu dünyayı değerlendirmesini, dil içinde yeniden oluşturmasını sağlar. Böylece metin dışı göndergeler, metin içi göndergelerle yorumlanır, metin düzeyinde işlev kazanırlar. Örneğin, gerçek dünyayı hareket noktası alan metinlerde dil dışı göndergeler neredeyse bir üst dil işlevi kazanırlar. Bir ütünün, bir ilacın kullanma kılavuzunda, gazetelerdeki haber yazılarında, bilimsel makalelerde, tarih, coğrafya kitaplarında... ve hatta gerçekçi roman, öykü, tiyatro oyunlarında.

1.1. GERÇEKLİK DIŞI GÖNDERGELER

Dil dışı göndergeler yalnızca dış dünyanın gerçek niteliklerini, olaylarını, duyularla algılanabilen özelliklerini değil, kurgusal dünyanın göndergelerini de içine alır. Örneğin, *Eugénie Grandet, Sherlock Holmes, Robinson Crusoe* ya da *Deniz Kızı* dendiğinde, çok bilgisiz değilsek, gerçekten yaşayan ya da yaşamış kişilerden söz edilmediğini hemen anlarız. *Kaf Dağı, Syrtis Kıyıları, Teber Utopia*'dan söz edildiğinde de bu yerlerin dış dünya gerçekliğinde var olduğunu düşünmeyiz. Bu göndergeler bize kurgusal anlatı (masal, öykü, roman, tiyatro oyunu...) evrenini çağrıştırırlar.

Örnek metin:

"Şehrin yıkıntıları arasında ilerledikçe eski taşları göreceksiniz. Bir kısmı bildiğiniz taşlardır bunların; yani şu Tahta Atın inşa edildiği dönemdeki tümsekleri meydana getirmekle görevlendirilmiş doğal taşlardır ve o günden bu yana durumlarını değiştirmemişlerdir. Bu taşların üstünde Odiseus, bazılarımız bunu Ulises olarak bilirler ki, bunlar Afrodit ve Venüs gibi aynı şeylerdir"

(Oğuz Atay, *Tahta At, Korkuyu Beklerken*, s. 132)

Dil içi göndergeler: /-ceksiniz/, /-niz/, /bunlar (eski taşlar)/, /yani/, /şu/, /-diği/, /ve/, /o/, /bu yana/, /-memişlerdir/, /bunu (Odiseus, Ulises)/, /bazılarımız/, /olmak/, /gibi/.

Görüldüğü gibi bir tek dilsel biçimde kullanılan dil içi gönderge (bunlar) iki ayrı dil dışı gerçekliğe (eski taşlar; Odiseus ve Ulises) gönderme yapıyor.

Dil Dışı göndergeler:

Dil dışı gerçek göndergeler: /şehir/, /yıkıntı/, /ara(sı)/, /ilerleme(mek)/, /eski/, /taş(lar)/, /gör(mek)/, /bir/, /kısım/, /bil(mek)/, /aynı/, /inşa(edil)(mek)/, /dönem/, /tümsek/, /meydana getirme(k)/, /görev(lendir)(mek)/, /doğal/, /gün/, /durum/, /değiştir(mek)/, /üst/, /aynı/, /şey/. (Burada araç içinde gösterilen biçimbirimler dil içi göndergelerdir).

Dil dışı ansiklopedik göndergeler: Tahta At (1. Antik Truva kentinin giriş kapısında günümüzde tahtadan yapılmış at, 2. Truva kentinin alınması için Akha'ların yaptığı, içine askerlerini yerleştirdikleri söylenen Tahta At.)

Dil dışı, kurgusal göndergeler: /Odiseus/, /Ulises/, /Afrodit/, /Venus/. Yunan ve Roma söylencesinin düşsel tanrıları. Bu tanrılar genel kültürümüzün bir parçası olduklarından ansiklopedik gönderge de sayılabilirler.

2. GERÇEĞE BENZERLİK VE ANLATIDA GERÇEKLİK

İletişimde dil içi ve dil dışı göndergeler karşılıklı bağımlı olma özellikleriyle metinde *gerçeklik izlenimini* kolaylıkla yaratabilirler. Dış dünya gerçekliğinden hareket eden anlatıda yazar, dış dünyayı dil düzeyinde elinden geldiğince eksiksiz ve gerçeğe uygun bir biçimde yeniden oluşturmaya çalışır. Anlatıda gerçeklik ne kadar dış dünyanın gerçekliğine dayanırsa dayansın, yazar dil dışı dünyayı anlatısına aktarırken tutumluluk ilkesinden yola çıkar. Dil dışı göndergelerin tüm özelliklerini, tüm ayrıntılarını anlatısında yansı(a)maz. Öte yandan anlatı bir kurgu olduğu için,

yazar kahramanları, olayları, yerleri (tarihsel romanlarda bile, bir bölümünü) kendi yaratır. Bu yaratma sürecinde yazar, dilediği ölçüde gerçeklik izlenimi yaratabilmek için değişik yollara başvurur.

2.1.1. Kişileştirme

Kahramanların bir adı, hatta soyadı olur, dış görünüm özellikleri (cinsiyeti, boyu, yüz ifadesi...), ruhsal yapısı (üzüntüsü, heyecanı...), toplumsal durumu (işı, parasal olanakları...), diğer kahramanlarla ilişkisi (aile, arkadaşlık bağları...) kimi zaman gerçekten yaşayan (ve/ya da yaşamış) bir kişiye (ve /ya da kişilere) gönderme yapılarak anlatılır ve betimlenir. Kimi zaman da yazar gerçek bir insanı örnek almadan düş gücünü kullanarak kahraman(lar)ını tüm özellikleriyle gerçek kılar. Okur da bu kahraman(lar)ı çevresindekilerle özdeşleştirebilir. Yazarın anlatısını *gerçekmiş gibi* kılmak için "ben" diyen benöyküsel birinci tekil şahsı da kullandığı olur. Olaylar *ben* diyen kişi tarafından anlatılır.

Yeni Roman anlayışında kişileştirme en aza indirgenmekte, birden fazla kahramana aynı ad verilerek ya da hiç ad verilmeyerek, okurun dış dünyaya gönderme yapması elden geldiğince azaltılarak, yazarın salt kurgusu, düş ve imgelem gücü ön plana çıkarılmaktadır.

2.1.2. Zamansallaştırma

Gerçeklikten hareket edilen anlatıda, yazar olayları, belli bir zamana, saate (sabah saat 7.15), mevsime (kışın), döneme (Cumhuriyet dönemi) oturtmaya özen gösterir ve bu dönemin çeşitli özelliklerini verir. Bunun için de kimi zaman ansiklopedik göndergelere başvurur (1914-1918 Birinci Dünya Savaşı, kahramanları, şarkıları...). Bu tür göndergeler kullanılmadığında kişilerin giyimlerine, kullandıkları dile, günün koşullarına ilişkin zamansal bilgiler verilir. Zamansallaştırma geleneksel anlatılarda olduğu gibi her zaman öncelik sonralık mantıksal ilişkisi üzerine (Doğumundan üç yıl önce, üniverseyi bitirdikten sonra) kurulmayabilir.

Gerçek yaşamda olduğu gibi, bir kahraman (ya da benöyküsel anlatıcı) şimdiki zamanı hareket noktası olarak geçmişteki olayları, anılarını anlatabilir. Öte yandan **bilim kurgu** anlatılarında ne yazarın, ne okuyucunun hiçbir zaman yaşamadığı, yaşayamayacağı gelecek zaman anlatılır. Bu türde her şeyden önce geleneksel zaman anlayışımıza gönderme yapan bir tarih verilir (uzay yılı 3017) ve bu tarihe göre öncelik, sonralık ilişkisi kurulur.

Kimi Yeni Roman'cılar geleneksel anlatı anlayışını benimsemeyerek dizesel zamanı bilinçli olarak bozabilmekte, olayların sırasını değiştirebilmektedirler. Bu durumda okuyucunun okuma eylemine her zamankinden daha fazla etkin katkısı gerekmektedir; okur, dil içi göndermeleri (ve göstergeleri) kullanarak, anlatının söylemsel iç yapısından yola çıkarak, zamanı yeni baştan kendisi kurgulamak zorunda kalır.

2.1.3.Uzamsallaştırma

Kahramanların bulunduğu, olayların geçtiği yerlere ansiklopedik (Ankara) olan ya da olmayan isimler (Teber, Syrtes...) verilir. Kimi zaman verilen düşsel isim gerçek dünyadaki bir yerin değişik özelliklerinin göstergelerini taşıyabilir, ama verilen isim (eğer verilirse) o yere uymayabilir. Örneğin Bilge Karasu'nun *Kılavuz* başlıklı anlatısında *Turunçlu* adında bir kasabadan söz edilir. Türkiye'de böyle bir kasaba yok, ama bulunduğu deniz kıyısıyla, yakınındaki Antik tiyatroyla Kaş ya da Bodrum'un göndermelerini düşündürüyor; Bu duruma en ilginç örneklerden biri de Proust'un *Geçmiş Zaman Peşinde* başlıklı romanında betimlediği, gerçek adı Illiers, kurgusal adı *Combray* olan kasabadır. *Combray* ile Illiers öylesine güçlü göndermelerle bağlanmıştır ki Illiers belediyesi kasabanın gerçek adına bir de düşsel *Combray* adını eklemiştir.

Yeni Romancılar ise uzam kavramını da kendi anlayışlarına göre değişik biçimlerde kullanarak yorumlarlar. Örneğin, bir tek yeri birbirleriyle bağıntısız öyle göndermelerle sunarlar ki, okur iki ayrı yerden söz edildiğini sanabilir. Kimi zaman

da, zorunlu olmadıkça, yere ilişkin hiçbir gönderge kullanmayarak, olayların hiçbir yerde (ya da her yerde) geçmediği (geçtiği), kahramanların hiçbir yerde (ya da her yerde) bulunmadığı (bulunduğu) izlenimini verebilirler. Bir de düşsel yerler var. Ne yerin ismi, ne göndergeleri okurun bilgi dağarcığında, ansiklopedik birikiminde bulunmaz. Italo Calvino'nun *Görünmez Kentler*'i bu anlayışa yetkin bir örnektir.

Gerçeklikten hareket eden yazarların kullandığı ilginç ve inanılabilirliği son derece gtl bir yöntem de, kişilerin ve yerlerin ilk harfini (K. biraz önce yola ıktı, Murat C. de yaşıyordu), tarihin ilk rakamlarını (19.. da Paris'e yerleşmişti) vermeleridir. Bu durumda yazar, kişileştirme, zamansallaştırma ve uzamsallaştırma gndergelerini kullanırken çok incelikli yollara başvurabilir. Ya diğer göndergeler çok gtl ve kesindir, kişiyi, zamanı ve yeri doğrudan, hiç kuşkuya yer vermeyecek derecede belirgin kılar, ya da göndergeler her yeri, her zamanı, herhangi bir kişiyi anlatacak kadar genel ve evrenseldir. Bu genelleme iki türlü yorumlanabilir; yazar bu gerçek kişi ya da zaman hakkında ayrıntılı bilgi verirse sanki göndergesini ele verecekmiş, gizli kalması gereken bir durumu açığa ıkaracakmiş da, bundan kaınıyormuş izlenimini verir. Bu da gerçeklik duygusunu pekiştirir. Ya da bu olay(lar) ylesine evrenseldir ki, her yerde, her zaman, *herkesin başına gelebilir* sonucuna varılabilir

Kişileştirme, zamansallaştırma, uzamsallaştırma yöntemleri aşağıdaki paragrafla örneklendirilebilir:

"nce onu yakından görmek isteyenler içeri girdi. Bir kadın ağlayan çocuğunu omuzuna çıkararak kalabalığı yarmaya çalışıyordu. Sonra kumaşlara da baktılar. Genç kadınlar onun mantosunu da tuttular, aynı kumaştan olup olmadığını anlamak için".

(OĞuz Atay, *Beyaz Mantolu Adam*, **Korkuyu Beklerken**, s.21)

Kişileştirme ögeleri: /o(nu)/, /yakından görmek isteyenler/, /girdi [üçüncü (tekil, çoğul) şahıs]/, /bir kadın/, /ağlayan çocuk/, /yarmaya çalışıyordu (üçüncü tekil) şahıs/, /baktılar (üçüncü çoğul) şahıs/, /genç kadınlar/, /o(nun)/, /tuttular (üçüncü çoğul) şahıs/.

Zamansallaştırma ögeleri: /önce/, /girdi (di'li geçmiş zaman eki)/, /çalışıyordu (hikâye bileşik zamanı)/, /sonra/, /baktılar/, /tuttular (di'li geçmiş zaman eki)/.

Uzamsallaştırma ögeleri: /yakın/, /içeri/, /omuz/, /girmek (bu fiilin içinde yer değiştirme anlamı da bulunmaktadır)/.

Görüldüğü gibi *girdi*, kişileştirme, zamansallaştırma ve uzamsallaştırma ögelerini biçim ve anlam yapısıyla içinde barındırmaktadır; üçüncü tekil şahıs, di'li geçmiş zaman ve yer değişimi.

2.2. GERÇEKLIK İZLENİMİ

Bilindiği gibi, dil sözcükler aracılığıyla gerçeklik izlenimini yaratabilecek güçtedir. Dilin bu gücünden yararlanan anlatılarda dil dışı gerçeklik olabildiğince aslına uygun bir biçimde yansıtılmaya çalışılır. Sorun, dil dışı göndergelerin varlığı değil, bunların dil düzeyinde yarattığı *gerçekliğe* (ya da *doğruluğa*) uygun olan anlam etkisidir. Bu anlam etkisi kişileştirme, zamansallaştırma ve uzamsallaştırma yöntemleriyle dil düzeyinde gönderge *izlenimini* yaratır. Bu izlenim isteyerek ya de istemeyerek, yaratılmadığında anlatı dil dışı gerçeklikten uzaklaşır, özerk, düşsel bir anlatıya dönüşür, kendi içinde kurgusal göndergeler oluşturur (Italo Calvino, *Görünmez Kentler*).

Dil dışı dünyadaki gerçeklik tümüyle algılanamaz, dili kullanan her birey bu gerçekliği kendi ilgisine, dikkatine, yeteneğine ve hatta amacına göre parçalarına ayırarak algılar. Burada zamanın da önemli bir yeri vardır. Kimi, gerçekliği oluşturan

ögeleri çok kısa bir zaman kesiti içinde, kimi de zaman içinde aralıklarla algılar ve bütünleştirir. Dil dışı gerçeğliğin tüm özellikleri dil düzeyinde yansıtılamayacağından, dil ile dil dışı gerçeklik arasında zorunlu bir kopukluk (ya da kesiklik) olur. Günümüzün *yeni gerçeğe* benzerlik anlayışında -bu zorunlu kopukluğa karşın- her anlatı gerçeğliğı ancak göndergenin kullanımı ile güvenilir kılar. Bireyler dış dünya gerçeğliğine kendi ayrıcalıklı dünyalarından, kendi deneyimleri aracılığıyla, kısacası kendi ağılarından bakarlar. Aynı eğilim kurgusal anlatıları okurken, bu dünyaya girerken de gerçeğleşir. Okurlar çok yalın bir göndergenin anlaşılmasında bile, kavramsal ve duygusal deneyimlerini birleştirerek bu göndergeye yeni bir boyut, yeni bir renk katabilirler. Gerçeğlikten hareket eden anlatılardaki dil dışı gerçeklik parçalarına ayrılmış, yanılıtıcı, ayrıntılar arasına sıkışmış olabileceğinden, en gerçeğçi anlatı bile kurgusal, yazarın düş ve imgelem gücüne bağılı olan gerçeğ göndergeyi daha belirgin, daha etkilileyici kılan düzdeğişmece, eğretileme, benzetme gibi söz sanatlarına başvurabilir. Örneğın "*Kucağındaki kundak çocuğuyla karanlık bir kadın çömeldi yanına. Bir süre, iki leke gibi duvara dayalı durdular*" (Oğuz Atay, *Beyaz Mantolu Adam*, **Korkuyu Beklerken**, s. 14) sözcesinde *karanlık bir kadın* (belki koyu renk giyisili, belki büyük cüssesiyle gölge yapan, belki de güven telkin etmeyen bir kadın), *iki leke gibi* (belki olumsuz duygular yaratan, belki o andaki düzeni bozan) kullanımlar, hem dış gerçeğliğe kurgusal bir boyut katıyor, hem de onu daha belirgin kıyor.

Kurguyla gerçeğlik izleniminin örtüşüğü alanda gönderge izlenimi dil dışı gerçeğliğı yaratır. Okurun bu izlenimi gerçeğ olarak kabul etmesinin nedeni göndergelerin *bildikliğinden* tek ve düzenlamlarıyla da kullanılabilmesinden ileri gelir. Böylelikle, dil tutarlı, düzenli bir dış dünya izlenimini veren gerçeğlik etkisi yaratır. Yazar dil düzeyinde gerçeğlik etkisi yaratırken, duyarlığına ve amacına uygun olarak göndergenin belli özelliklerini seçmek zorundadır. Bu durumda dil, sanki gerçeğliğin kendisinden ayrılabilen özelliklerinden oluşan bir anlatı yaratmış gibi görünüür.

Gerçeklik parçalarına ayrılmış seçilmiş, yanıltıcı ayrıntılar arasına sıkışmış da olsa, kurgusal anlatıda yerini kolaylıkla bulur. Çünkü her şeyden önce duyularla, deneyimlerle ve zekâ ile algılanır. Böylece de gerçeklik anlatının başlıca göndergesi olur. Okur olsun, yazar olsun gerçek dünyayı bütünlüğü içinde bir yapı olarak görür, dil dışı gerçekliği, dil içi gerçeklikte oluşan kurgusal anlatı ile karşılaştırır. Bu durumda dil dışı gerçeklikten hareket eden kurgusal anlatı yer, zaman ve kişilere bağlı, bunlarla sınırlı olan kültürel bir yapı biçiminde ortaya çıkar. Dış göndergeler dünyasını kültürel bir yapı olarak kabul etmek, kurgusal anlatıda yeniden oluşturmak, yazarı bazı özverilerde bulunmaya zorlar, kısacası yazar seçmeci olmak zorundadır. Yazar okuyucunun kendi kurgusal evrenini kabullenmesi için güçlü, ortak göndergeleri kullanmaya çalışır. Ortak göndergeler de yazardan yazara değişir. Ahmet Hemdi Tanpınar ile Muazzez Tahsin Berkand'ın okurlarıyla paylaştığı kültürel göndergeler farklıdır. Öte yandan okurun kültürü, düş gücü ne denli zayıfsa tepkisi de o denli silik ve belirsiz olacaktır. Ortak kültürel, deneyimsel göndergelerin azalması yazar ile okur arasında iletişimin azalmasına, hatta kopmasına neden olabileceğinden, okur kendine seslenen yazarı seçecektir. Yazar kendi okur kitlesini göz önüne alarak anlatısındaki olayları, kişileri, yeri, zamanı gerçekmiş gibi göstermek için kendisiyle okurunu aynı toplumsal, kültürel bağlama da oturtabilir. Gerçek dünyadan hareket eden bu tip kurgusal anlatılarda dil dışı gerçeklikle, dil içi gerçeklik neredeyse örtüşür. Gerçekçi anlatılar bu tip örtüşmeye çok iyi örneklerdir. Bu örtüşmede kurgunun payını da unutmamak gerek; küçük, ama gerçek ve kesinliği tartışılmayan, Bilge Karasu'nun deyimiyile *bildik* bir ayrıntı, kurgusal gerçekliği yaratmada çok önemli bir rol oynayabilir. Örneğin, Oğuz Atay'ın *Tahta At* başlıklı öyküsündeki Tahta at olayların Çanakkale civarında bir kasabada geçtiğini gerçek kılıyor.

3. SONUÇ

Dış dünya gerçekliğinden hareket eden kurgusal anlatılarda bir çelişkidен söz edilebilir. Bir yanda dış dünya göndergelerinin nesnellığı, yaşanmışlığı bilinirliği,

öte yandan kurgu dünyasının yaratıcılığı, soyutluğu, çok anlamlılığı. Kurgusal anlatı gerçeklik izlenimi yaratarak düşsel bir olayı, kişlerini, zamanını, uzamını *gerçeğe benzetmeye* yönelir; bir yandan kurgusal özelliğini ortaya koyar, öte yandan gerçekliği gerçeğe en yakın biçimiyle ifade edebileceğini vurgular. Bir başka deyişle, dil dışı göndergeler öylesine vazgeçilemez, öylesine güçlüdürler ki, metin içinde, metinle sınırlı, dış dünyanın seçilmiş gönderge ve /ya da kırıntılarıyla yeniden oluşturulmuş metinsel bir gerçeklik yaratırlar. Kısacası her yazar düşsel özellikleri içinde barındıran kurgusal anlausında *kendi gerçeğini* söylediğini öne sürer.

KAYNAKÇA

- O. Atay, **Korkuyu Beklerken, Hikâyeler**, İletişim yay., İstanbul,1987.
- R. Barthes, *L'Effet du réel, Le Bruissement de la langue*, Seuil yay. Paris, 1984.
- C. Baylon, P. Fabre, **La Sémantique**, Nathan yay., Paris , 1978.
- D. Bertrand, **L'espace et le sens**, Hadès-Benjamins yay., Paris 1985.
- U. Eco, **L'œuvre ouverte**, Seuil yay., Points serisi, Paris 1965.
- U. Eco, **Apostille au nom de la rose**, Grasset yay., Poche serisi, Paris 1985.
- U. Eco, **Lector in fabula**, Fr.çev. Myriam Bouzaker, Grasset yay., Paris 1985.
- A. J. Greimas, **Sémiotique, dictionnaire raisonné de la théorie du langage**, Hachette yay. Université serisi, Paris 1979.
- J. P. Goldenstein, **Pour lire le roman**, Duculot yay., Bruxelles, 1980.
- P. Van den Heuvel, **Parole, Mot, Silence**, José Corti yay., Paris 1985
B.Karasu, **Kılavuz**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1991.
- A. Kıran, **Kılavuz'a okuma kılavuzu ÖNERİsi, Argos, Yeryüzü Kültürü Dergisi** Mayıs 1991.
- M. Tutescu, **Précis de sémantique française**, Klincksieck yay., Paris 1979.